

Hur borde vuxna lyssna på barn och unga vid beslutsfattandet?

Rekommendationer från den deliberativa
medborgarpanelen för barn och unga
2.6.2026

Hur genomfördes medborgarpanelen för barn och unga?

I den deliberativa medborgarpanelen för barn och unga diskuterade **elever i årskurs 6–9** om rättvisa spelregler för att höra barns och ungas åsikter i beslutsfattandet.

Till panelen kallades **35 barn och unga via slumpmässigt utvalda skolor** från olika håll i Finland.

I panelens **tre möten och E-panel** deltog 34 barn och unga.

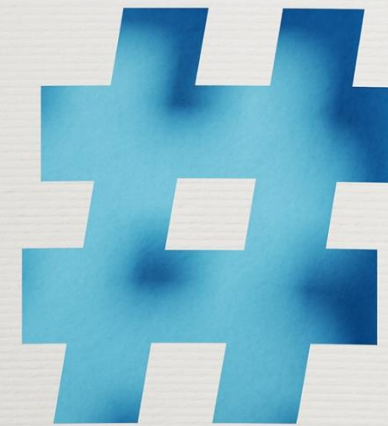
Panelen genomfördes i **april–maj 2026**.

I det bakgrundsmaterial som levererades till deltagarna samt vid panelens första möte fick barnen och de unga bakgrundsinformation om följande ämnen:

- Barnets rätt att uttrycka sin åsikt
- Hur kan barn höras vid beredningen av lagstiftning eller annat beslutsfattande
- Exempel på hörande av barn och unga i jord- och skogsbruksministeriet
- Ungas erfarenheter av deltagande i beslutsfattande

Frågor som diskuterades i panelen

- Hur kan en jämlik möjlighet att bli hörd garanteras för alla barn och unga?
- Hur kan deltagande göras meningsfullt?
- Vilka sätt att delta känns trygga och fungerande?
- Vilken slags information och vilket slags stöd hjälper barn och unga att bilda åsikter och delta i diskussionen?
- Hur kan deltagandet göras lättare, intressantare och tillgängligare för olika barn och unga?

Hur avser man att utnyttja resultaten från panelens diskussioner?

Panelen utarbetade förslag till spelregler för att höra barn och unga. Spelreglerna utnyttjas **som en del av verkställandet av den nationella barnstrategin** för utarbetandet av etiska anvisningar för hörande av barn och unga.

Spelregler för hörande av barn och unga – rekommendationer från medborgarpanelen för barn och unga

Genuina möjligheter att påverka för alla

Alla ska få en möjlighet att uttrycka sin åsikt

- Det är viktigt att hörandet är **jämlikt** och att alla inkluderas.
- **Alla ska få en möjlighet att uttrycka sin åsikt och bli hörd, även då en förändring inte helt och hållet är möjlig.**
- Vuxna ska se till att **alla unga som vill det får sin röst hörd.**
- **Det borde finnas fler påverkansvenemang för unga.** Man kunde oftare fråga barn och unga om deras åsikter genom enkäter och paneler.

”Egna val för barn, där enbart barn skulle rösta på barn. Det kunde till exempel vara en egen riksdag för barn, vars beslut kunde föras till den riktiga riksdagen för behandling.”

– Paneldeltagare

Unga ska bli genuint hörda

- **Vuxna ska säkerställa att barn och unga blir hörda, och att beslut fattas för deras bästa.**
- **Det är viktigt att hörandet är genuint**, så att den som talar upplever att det har verklig betydelse. Man måste skapa en känsla av att man har givits en möjlighet att delta och att deltagandet har påverkat beslutet.
- Unga ska bli genuint hörda. **Man ska inte höra dem bara för att man måste.** Det är alltid bra att beakta barns och ungas åsikt, även då det inte krävs.

Man måste berätta uppriktigt om möjligheterna att påverka

- **Om det finns en genuin möjlighet att påverka, är det motiverande** även om slutresultatet blir ett annat än det man själv tyckte.
- **Unga måste alltid få veta sanningen och vilka möjligheter de har att påverka framtiden.** Man ska berätta om saker ärligt, utan att förvränga sanningen eller försöka försköna den.
- **Man måste ge unga tillräcklig sanningsenlig bakgrundsinformation.** Det här hänger ihop med att man i politiken kan sväva på målet, och att unga behöver få rak och sanningsenlig information.

Man bör informera om möjligheterna att påverka i skolor och på sociala medier

- **Man borde informera om saker i skolan**, så att så många som möjligt skulle höra om dem och sedan delta.
- Det kunde finnas **månatliga lektioner i skolan, där man informerar om beslut som berör barn**. Inte enbart lärare på plats, utan riktiga beslutsfattare.
- Man kan också informera via **Wilma**.
- **Reklam** om frågor som berör barn i **sociala medier**.

”Varje vecka har vi en klassföreståndartimme i skolan. En kvart under rasten, hela klassen med klassföreståndaren och man går igenom gemensamma frågor. Vi har fått väldigt mycket information. Regelbunden information fungerar.”

– Paneldeltagare

Beslut ska motiveras för unga

Om åsikter inte kan beaktas,

- **måste man motivera varför de inte kan det.** Man borde berätta för de unga varför deras åsikt inte hade någon påverkan, eller om den hade ens en liten påverkan.
- **Man måste uttrycka det vänligt för de unga** utan att döma eller gå runt sanningen.
- Det skulle vara bra om man berättade att **ett ärende kan beaktas i framtiden**, även om det inte går just nu.
- Om åsikter inte kan beaktas **måste man antingen acceptera det, eller så kan man komma till en kompromiss.** Det skulle få deltagandet att kännas meningsfullt.

**Hur säkerställer
man att alla har
tillräcklig
information om
det ämne de
tillfrågas om?**

Saker ska förklaras tydligt och begripligt

- **Frågor ska ställas så tydligt att alla förstår dem.** En vuxen ska säkerställa att alla har hört frågan och förstått den, och får en möjlighet att svara.
- **Svåra ord ska förklaras** så att den unga säkert förstår dem.
- Vuxna ska tydliggöra **vad det är man vill ha de ungas åsikt om.**
- Saken ska framföras **enligt åldersgruppens nivå.**

Man bör ge bakgrundsinformation om ämnet

- För att unga ska förstå vad de svarar på borde man alltid ge dem **tillräcklig bakgrundsinformation**.
- Det är viktigt att **vuxna upprepar informationen** vid behov.
- **Man förklarar lika mycket om ämnet till alla**. Så tydligt och långsamt som möjligt, så att alla säkert förstår.
- **Man måste berätta enkelt och kort med hjälp av exempel**. Exempelen ska vara sådana att alla kan relatera till dem.
- I samband med hörandet ska det framgå **tillräckligt kort och exakt vad det är fråga om**, så att man orkar läsa informationen/bakgrundsinformation.
- **Informationen ska finnas tillgänglig i flera och tydliga former**: exempelvis videor eller tydliga powerpoint-presentationer, webbplatser. Video är bra för att förklara ett ämne, eftersom man bara behöver titta och höra på den. Då kommer man bättre ihåg.
- **Det är viktigt att ge tid för att smälta informationen och bilda en åsikt**.
- Unga ska ges en **möjlighet att ställa preciserande frågor**.
- **Man ska ha möjlighet att svara på andra språk än finska**. Bakgrundsinformation borde också finnas på exempelvis svenska och engelska. I översättningar är det bra att beakta att en människa kontrollerar dem, eftersom maskiner gör fel.

Öppenhet och frivillighet

Deltagandet ska vara frivilligt

Det är viktigt att man inte är tvungen att uttrycka sin åsikt. Ingen får pressas att delta.

Före en enkät eller en diskussion inleds ska man berätta att enkäten är frivillig. Alltså före man förbinder sig att delta i den. Det är också bra att erbjuda en möjlighet att avbryta deltagandet.

Var och en kan själv bestämma på vilket sätt man deltar:

- De som inte svarar kan lyssna på andras svar.
- Om man svarar genom att skriva, så kan man bara vänta medan de andra skriver.
- Om du vill berätta mycket, så ger du ett längre och mer nyansrikt svar. Om du inte vill delta i ämnet, så kan du ge ett enklare svar.
- Det är viktigt att alternativet Jag kan inte säga/jag vill inte säga finns med.

Panelen diskuterade hur man säkerställer att deltagandet är frivilligt, men så enkelt som möjligt och hur alla vågar delta och uttrycka sin åsikt.

Anonymt deltagande är viktigt

- **Det är viktigt att alla ges möjlighet att framföra sin åsikt anonymt, om man vill det, eftersom**
  - En del kan uppleva att det är svårt att vara sig själv.
  - Man vågar inte alltid nödvändigtvis uttrycka sin åsikt. Många är rädda för hur någon annan reagerar på deras åsikt.
  - Om en kompis har framfört en annan åsikt, så vill man inte framföra en åsikt som skiljer sig från den. Man bör kunna dela med sig av sina åsikter helt anonymt, så att man inte ska vara rädd exempelvis för att en kompis inte ska gilla dig mer på grund av din åsikt.
- **Det är också bra om det finns diskussioner i vilka man ska delta under eget namn.** Ibland kan anonymitet leda till att man inte menar allvar. Om detta fanns det meningsskiljaktigheter i panelen.
- **Det är bra om det finns en möjlighet att välja om man deltar under eget namn eller anonymt.**
- **Man behöver exempelvis inte alltid fråga om kön i bakgrundsuppgifterna.** Eller så att alla får skriva in sitt kön, inga färdiga alternativ.

En trygg och respektfull atmosfär ska garanteras för alla

- **De vuxna ska se till att barnet känner sig tryggt.**
- **De vuxna kan föregå med exempel**, så att de är trevliga och lyssnar, och inte är elaka mot den som uttrycker sin åsikt.
- **Det är bra att gå igenom principerna för ett tryggt rum.** Det är också viktigt att man följer dem. Miljön ska vara trevlig, så att man vågar säga utan att bli retad.
- **Man uppmuntrar och motiverar:** "Det är OK att framföra sin åsikt". Man uppmanas att uttrycka sin åsikt.
- **Vuxna ska säkerställa ett tillräckligt stöd för de unga, och tid att fundera på och uttrycka sina åsikter.** Man måste ge tid för att fundera på svaret, så att var och en hinner fundera på vad de vill säga.
- **För att var och en ska uttrycka sin åsikt, borde man få fundera på den själv, och inte få tala med en kompis.** Å andra sidan kan det att man talar med en kompis uppmuntra till att delta. Båda är viktiga.

Motivering och uppmuntran att delta genom olika metoder

- **Ett litet pris väcker intresse.** Exempelvis ett pris, en klassresa, något kul till skolan.
- **Det är viktigt att berätta hur åsikten påverkar beslutsfattandet** – man ska förklara varför det är bra att framföra sin åsikt och vad den kan påverka. Det motiverar om det att man blivit hörd leder till resultat och påverkar beslutsfattandet.
- **Man berättar intressant eller spännande information om ämnet**, så att ämnet ska låta intressant.
- **En förälder eller bekant kan uppmuntra till att delta.**

Det behövs olika sätt att delta, så att deltagandet är enkelt och intressant

- **Man erbjuder olika sätt att svara.**
  - Beroende på enkäten är det bra om det ordnas ett tillfälle där en person berättar om informationen ansikte mot ansikte, för att undvika missförstånd i textformat.
  - För vissa är det lättare att skriva än att vara ansikte mot ansikte.
  - En enkät är ett bra alternativ.
  - Ett diskussionstillfälle är bra – alla kan påverka på samma sätt.
- **En app, där man kan ge förslag i anknytning till vissa ämnen och sedan kan ministerierna etc. undersöka förslagen.** Appen borde vara anonym och barnen borde kunna se och kommentera förslagen. De idéer barnen tycker är bäst skulle föras till ministeriet för granskning.

Vad underlättar deltagande för olika människor?

Vad underlättar deltagande för olika människor?

Kommentarer från paneldeltagare

”Om man på lektionen fick tala om ämnet med sina kompisar.”

”En bekant vuxen kan ge stöd eller något liknande.”

”Viktigt att man inte behöver erfarenhet för att delta (lägre tröskel).”

”På grund av att det är svårt att tala kan det vara lättare att skriva på nätet. Å andra sidan kan eller får inte alla nödvändigtvis använda nätet.”

”En funktionsnedsättning kan göra det svårt att förstå en fråga och svara på den. Då kan där finnas med någon som har hört personen med funktionsnedsättning så mycket att han eller hon kan ”tolka” svaret till den som frågar. Eller så kan man prata med hjälp av ett hjälpmedel eller en skrivenhet.”

Den deliberativa medborgarpanelen för barn och unga anordnades som en del av justitieministeriets projekt [Medborgarpaneler vid ministerierna](#), vars mål är att etablera medborgarpaneler till en riksomfattande metod för deltagande. Projektet var en del av det nationella demokratiprogrammet, den nationella barnstrategin samt det riksomfattande programmet för ungdomsarbete och ungdomspolitik. I projektet deltog social- och hälsovårdsministeriet, undervisnings- och kulturministeriet samt Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra, som också stod som finansiärer. För det praktiska genomförandet av panelen ansvarade Motiva Oy.

